

طهارت، شرط بهره‌مندی از ضیافت

ملاک طهارت چیست؟

فکر کنید به یک مهمانی دعوت شده‌اید، اما هر چه منتظر می‌مانید خبری از پذیرایی نیست! تصور یک مهمانی بدون خوراکی و پذیرایی تقریباً ناممکن است؛ زیرا خوراک یکی از ارکان هر میهمانی است. ما ماه رمضان را ماه ضیافت الهی می‌نامیم، اما خوراکی‌های مخصوص این میهمانی چیست؟

گفتیم که خداوند این میهمانی را برای بُعد انسانی وجود ما تدارک دیده است. پس خوراک این میهمانی هم مخصوص همین بخش از وجود ماست. پذیرایی از بُعد الهی وجود ما آن قدر برای خدا مهم بوده که در ماه رمضان سایر ابعاد وجود ما را از دریافت خوراک منع کرده است. در این سلسله مقالات به معرفی خوراک مخصوص این ضیافت خواهیم پرداخت اما مهم‌تر از آن، این است که بدانیم شرط طهارت و پاکیزگی خوراک چیست و چه ملاک‌هایی در این طهارت مؤثرند؟

شاید بهتر باشد با چند سؤال پیش برویم؛ ملاک شما برای نوشیدن و یا خوردن یک خوراکی چیست؟ به جز تمیزی و پاکیزگی خود آن غذا چه چیزی دیگری در انتخاب شما دخیل است؟ پاکیزگی ظرفی که طعام را در آن ریخته‌اند؟ تمیزی وسیله‌ای که باید با آن غذا را برداشت؟ پاکیزگی آشپز و محل سرو غذا؟ همه این موارد در انتخاب ما دخیل هستند. به گونه‌ای که ممکن نیست نوشیدنی یا خوراکی بسیار گوارا و مطبوع، یا حتی یک دارو را در ظرفی آلوده بپذیریم. زیرا می‌دانیم که آلودگی از ظرف به غذا سرایت می‌کند.

این قاعده در نفس ما هم جاری است. نفس ما ظرفی است که در ماه ضیافت الهی با خوراک مطهر پر خواهد شد. اما وای به حال روزی که ظرف وجود ما پاک نباشد.

فرصتی برای اصلاح

تصور کنید که در اتوبانی در حرکتید، اما در میانه راه متوجه می‌شوید که مسیر را اشتباه آمده‌اید. قطعاً در این حالت حس خوبی نخواهید داشت، زیرا به هر میزان که جلوتر می‌روید، خودتان را از مقصد دورتر کرده‌اید. به همین دلیل مدام چشمتان به دنبال دوربرگردانی است که به شما فرصتی برای اصلاح اشتباهتان بدهد.

این اتفاق ممکن است، در ابعادی بسیار بزرگتر، در زندگی هر کدام از ما پیش بیاید، یعنی در مقطعی احساس کنیم که مسیر و جهت را اشتباه رفته‌ایم. در زندگی فرصت جبران همیشه برای ما وجود دارد و توبه در اصل همین امکان بازگشت است. دوربرگردانی که ما را به مسیر اصلی هدایت می‌کند و امکان تمیز کردن ظرف وجودمان را فراهم می‌کند. اگر ما با ظرفی ناپاک به ماه ضیافت خداوند وارد شویم، آن چه که نصیبمان می‌شود هم پاک نخواهد بود و در بهترین شرایط بی‌نصیب از میهمانی خدا خارج می‌شویم. اما راه ما برای بهره‌مندی بسته نیست. خداوند میزبانی است که کریم‌تر از او وجود ندارد و با صفات کریمانه‌اش ظرف وجود ما را پاک و پس از آن از خوراکی مطهر لبریز می‌کند. کافی است قصد ما از ورود به این میهمانی، رشد و رسیدن به کمال باشد و از ناپاکی خویش پشیمان و شرم‌منده باشیم.

توبه و پناهندگی

آگاهی و اقدام برای بازگشت به مسیر اصلی، اتفاقی مبارک است، که خداوند مقدمات آن را در ماه مبارک رمضان فراهم آورده. مهم‌ترین چیزی که می‌تواند در شب‌های قدر نصیب انسان شود، این است که شایسته عفو و بخشش خداوند قرار بگیرد و خود را از آتش جهنم در پناه خدا قرار دهد. پناهندگی حقیقی نیاز به عمل و حرکت دارد و تنها در خواستن خلاصه نمی‌شود. برای پناهندگی باید به پناهگاه نزدیک شویم. باید آرام آرام موانعی که بین ما قرار دارد را برداریم. در غیر این صورت پناهندگی اتفاق نمی‌افتد؛ زیرا ما اصلاً به پناهگاه نرسیده‌ایم. وقتی کسی خود را گرفتار شهوت دنیا، ظلم به دیگران و گناهان کند، در حقیقت خود را در آتشی افکنده که وجودش را می‌سوزاند. اگر درخواستمان از خدا، پناهندگی از آتش جهنم است، اول باید خود را از عوامل آتش‌زا دور کنیم.

توبه؛ شرط بهره‌مندی

همان‌طور که گفتیم، پاکی قلب شرط بهره‌مندی از خوراکی است که خدا در این ضیافت عظیم برای ما ترتیب داده. اولین قدم برای رسیدن به پاکی قلب، توبه و استغفار است، اما هر توبه‌ای هم لایق پذیرفته شدن نیست. توبه شرایطی دارد که باید محقق شود.

اولین شرط پذیرفته شدن توبه، هم‌سو بودن زبان و عمل ماست. توبه بی‌عمل مانند این است که با تمام توان برای رسیدن به شهری در شمال کشور دعا کنیم، در حالی که با سرعت هرچه تمام‌تر به سمت جنوب رانندگی می‌کنیم. و یا در بهترین حالت در جای خود ثابت نشستیم. پیداست که این دعا فایده‌ای ندارد و ما را به مقصدمان در شمال نخواهد رساند. وقتی از خدا طلب بخشش و مغفرت می‌کنیم، می‌خواهیم گذشته‌مان را فراموش کند یا فرصتی دوباره از او می‌خواهیم، اولین قدم، کنار گذاشتن اشتباهات گذشته است.

پشیمانی با دل؛ اولین قدم توبه

اگر پشیمان و خواستار بازگشتیم، این پشیمانی باید در قلب ما اتفاق بیفتد.^۱ توبه‌ای که فقط بر زبان جاری می‌شود، با کوچکترین وسوسه‌ای می‌شکند. اما زمانی که پشیمانی در قلب اتفاق می‌افتد، تغییر رفتار را به دنبال خواهد داشت. با نگاهی به دور و برمان می‌فهمیم که در دنیای کنونی ما جبران اشتباه به این سادگی نیست! یا اصلاً امکان جبران وجود ندارد و یا باید پروسه سنگینی مثل جریمه، تعهد و ضمانت را طی کنیم. در حالی که رفتار خدا کاملاً متفاوت است. خدا از ما در زمان توبه، نه تعهد می‌خواهد و نه ضمانت، تنها دل پشیمانی می‌خواهد که قصد برگشتن به گناه را نداشته باشد.

امام علی (علیه‌السلام): توبه، عبارت است از پشیمانی با دل. غررالحکم، ج 1، ص 116.^۱

تصمیم به ترک گناه

اگر به گناهانمان اقرار کنیم، اما تصمیم به تحول و جبران نداشته باشیم، بی فایده است. کسی که نمی‌خواهد دست از شیطان بردارد، حاضر به گذشتن از شهوت‌هایش نیست و لذت‌های دنیا هنوز فریفته‌اش می‌کنند؛ در حقیقت تصمیمی برای ترک گناه ندارد.

فرض کنید که کسی شیشه‌خانه شما را به عمد شکسته و به شدت از کار خود ابراز پشیمانی می‌کند. شما او را می‌بخشید، اما پس از بخشش شما، دوباره همان کار را تکرار می‌کند. و به همین ترتیب برای بار سوم و چهارم این اتفاق تکرار می‌شود. آیا هنوز حرفش برای شما قابل قبول است؟ هر شخص عاقلی می‌پذیرد که حرف بدون عمل، بی‌ارزش است و بر همین اساس است که توبه‌ای که در آن خیال بازگشت از گناه را نداریم، پذیرفته نمی‌شود.

ما در این مقاله به اهمیت توبه و پناهندگی به سوی خدا پرداختیم. گفتیم که پناهندگی به درگاه خدا عمل و حرکت می‌خواهد. زیرا شرط بهره‌مندی از خوراکی که خدا در میهمانی رمضان برای‌مان تدارک دیده پاکی قلب است. پاکی قلب با توبه ممکن می‌شود و آنچه در توبه به آن نیاز داریم یک دل پشیمان است. قلبی که تصمیم بر ادامه گناه نداشته و در صدد جبران خطاهایش برآید.

آیا شما هم تجربه توبه و بازگشت به آغوش خداوند را داشته‌اید؟ برایمان بنویسید که با توجه به آنچه در این نوشتار آوردیم، از نظر خودتان، توبه‌ای مقبول داشته‌اید؟